

HEKSERI

eller NATURLIG forklaring?



Troldeesmør i skovbunden

Nakkehårene rejser sig, når talen går på heksekoste, hekseringe, nisseskæg og troldeesmør. Men tag det roligt. Det meste har som regel en naturlig årsag.

NÅR VI IKKE KAN FORKLARE de underlige og finurlige fænomener, vi ofte støder på i naturen, hvorfor så ikke give de højere magter skylden?

Det gjorde man i hvert fald i tidligere tider. Mange af de udtryk, der dengang blev opfundet, lever stadig i bedste velgående, omend forklaringerne er ændret.

Her i den mørke tid, når vinden suser ved aftenstide, kan der stadig indfinde sig en smule gysen, når vi færdes under de høje træer. Spørgsmålet er, om du hælder til overtro eller videnskab. Vælg selv!

HEKSEKOSTE

Overtro: Alle ved vi, at de fleste hekse anvender koste som transportmiddel. Især når de ønsker at opnå rigtig høje hastigheder. Efter turen hænges de op i træerne. Hænger man dem op i stuen, beskytter de mod onde drømme.

Videnskab: Man ser dem bedst efter løvfald. Sorte silhuetter i birketræerne, der ligner skadereder. Heksekoste er et fænomen, der kan udvikles på både løv- og nåletræer. De opstår, når enten svampe, insekter, mider, virus, nematoder eller bakterier generer celledelingen i de nye skud. Ofte er det træernes hormonbalance, der forstyrres, så der dannes nye skud i en uendelighed.

Normalt betragtes sådanne gevækster som et kuriosum, endnu et af naturens luner. Nogle haveentusiaster poder sågar disse deformiteter for at bibeholde dem på andre planter. Hos birk er det svampen

Taphrina betulina, der ødelægger dannelsen af nye skud. Svampen danner sporer, der spredes til nye birketræer. Det er målt, at heksekoste på birk reducerer tilvæksten med op til 25 procent, men det er vi som haveejere normalt ikke kede af.

HEKSERINGE

Overtro: Hekseringe er et resultat af elverpigernes dans på græsplænen ved midnatstide. Ringen er indgangsporten til elverfolkets rige og vil forsvinde fem dage efter besøget. Venter man derimod ved ringens kant, vil det være muligt at fange en elverpige, og hvem kunne ikke få lyst til det?

Videnskab: Hekseringe ses som mørkegrønne ringe eller vissent græs på vores plæner. Mange hatsvampe, oftest ugiftige og i visse tilfælde spiselige, vokser som hekseringe. Nedbrydning af organiske stoffer og dermed frigivelse af bl.a.

kvælstof, som stimulerer græsvæksten, er årsagen til de besynderlige, mere eller mindre mørkegrønne ringe. Ofte udskilles der giftstoffer, der får græsset til at visne. Svampe i hekseringe kan kun brede sig udad, så ringen bliver større.

Man kan ikke bekæmpe hekseringe, men blot vente på, at de vokser ud af haven eller pludselig forsvinder igen.

I naturen findes der eksempler på kæmpe hekseringe, der angives at have været mere end 100 år undervejs.

NISSESKÆG

Overtro: Ved den store nissekonference i december forsøgte man at finde frem til den rigtige julemand. De falske nissesæk blev herefter efterladt i naturen.

Videnskab: Fænomenet kan opleves i december-januar måned i perioder, hvor temperaturen ligger og veksler mellem tø og frost. På frostdage ses vatagtige, skæg-lignende udvækster fra døde grene, ofte bøg. En accepteret teori går ud på, at vandet i det gennemvåde træ i frostvejr sættes under tryk og herefter presses ud gennem de hårfine porer i træet. Ligeledes er der en teori om, at trænedbrydende svampe (barksprængersvamp) er involveret, da de udskiller vand under åndingen. Her er der altså tale om teorier og plads til nye forklaringer.

TROLDESMØR

Overtro: Af og til kan man i skoven eller på græsplænen finde gule klatter af trolde-smør. Trolde-smørret er tabt af troldkællinger. Man skal ikke røre ved smørret, da det indeholder magi og trolddom.

Videnskab: Disse ofte slimede og fedtede strukturer tilhører i virkeligheden en gruppe svampe, man kalder for slimsvampe (*Myxomycetes*). Faktisk er der tale om primitive organismer, der ofte betragtes som laverestående dyr (amøber). De kan have meget forskellige farver og strukturer alt efter arten. Ofte opstår de pludselig på græsplænen for samme dag at forsvinde igen. De lever af dødt organisk materiale og skader som sådan ikke græsset, bortset fra at skygge for fotosyntesen. Prøv at søge på nettet med den engelske betegnelse "slime mold", hvis du vil vide mere. ■



Heksekoste udvikles især på dunbirk.



Her er det elledans-bruskhat, der har dannet en heksering.



Bøgegren med nissesæk.